1. ગિલ્ફર્ડના ત્રિપરિમાણાત્મક સિદ્ધાંતમાં રહેલા ઘટકો અને માનસિક ક્ષમતાઓ જણાવો ?

- બુદ્ધિની સમજૂતી માટે ગિલ્ફર્ડ ત્રિપરિમાણાત્મક સિદ્ધાંત આપ્યો ગિલ્ફર્ડ બુદ્ધિના ઘટકોને આ ત્રણ પરિમાણમાં વહેચે છે :
  - ✓ ક્રિયા,
  - ✓ વસ્તુ અને
  - ✓ નીપજ.
- ગિલ્ફર્ડ ક્રિયામાં વ્યક્તિની માનસિક પ્રક્રિયાઓને સ્થાન આપ્યું.
- માનસિક ક્રિયામાં આ પાંચ પ્રકારની માનસિક ક્ષમતાઓનો સમાવેશ થાય છે :
  - ✓ મૂલ્યાંકન
  - ✓ કેન્દ્રિત ચિંતન,
  - ✓ વિકેન્દ્રિત ચિંતન,
  - ✓ સ્મૃતિ અને
  - ✓ બોધ .

2. બુદ્ધિનો શાબ્દિક અર્થ જણાવો ?

- બુદ્ધિ શબદ સંસ્કૃત ભાષાના 'ઘુઘ' ધાતુ પરથી ઊતરી આવ્યોછે.
- 'તુથ' એટલે સમજવું કે જ્ઞાન પામવું. આ શબ્દના આધારે 'બુદ્ધિ' એટલે સમજણે કે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની ક્ષમતા .બુદ્ધિ માટે અંગ્રેજીમાં 'Intelligence' શબ્દ છે.
- આ શબ્દ લેટિન ભાષાના 'Intelligere' ક્રિયાપદ પરથી બન્યો છે. 'Inteligere' એટલે સમજવું. આમ, બુદ્ધિ એટલે સમજ શક્તિ .

3. આંતરવૈયક્તિક બુદ્ધિની સમજૂતી આપો ?

- આંતરવૈયક્તિક બુદ્ધિની મદદથી વ્યક્તિ અન્ય વ્યક્તિના ગમા, અણગમા, લાગણીઓ, આવેગો, સ્વભાવ, ટેવો, પ્રેરકો, મનોવલણો વગેરે વ્યકિતત્વનાં ગુણલક્ષણોથી માહિતગાર થાય રાજનેતાઓ, ધર્મગુરુઓ, શિક્ષકો, સામાજિક કાર્યકરો વગેરે છે.
- વ્યક્તિઓમાં આંતરવૈયક્તિક બુદ્ધિનું પ્રમાણ વિશેષ હોય છે.

4. બુદ્ધિ અંગેના આધુનિક સિદ્ધાંતો કયા કયા છે ?

- બુદ્ધિ અંગેના આધુનિક સિદ્ધાંતો નીચે પ્રમાણે છે :
  - ✓ સ્પિયરમૅનનો દ્વિઘટક સિદ્ધાંત,
  - ✓ સ્ટર્નબર્ગનો ત્રિપુટીનો સિદ્ધાંત,
  - ✓ ગિલ્ફડનો ત્રિપરિમાણાત્મક સિદ્ધાંત,
  - ✓ ગાર્ડનરનો બહુવિધ બુદ્ધિનો સિદ્ધાંત અને
  - ✓ જે. પી. દાસનો 'PASS' સિદ્ધાંત.

5. અનુભવજન્ય બુદ્ધિ વિશે સમજૂતી આપો ?

- અનુભવજન્ય બુદ્ધિમાં નવીન વિચારો, નવીન સર્જન, આંતરસૂઝ, તથ્યોને સંગઠિત કરી નવીન ઉકેલ મેળવવાની ક્ષમતા હોય છે. આથી આને ‘સર્જનાત્મક બુદ્ધિ’ પણ કહે છે.
- આ પ્રકારની બુદ્ધિમાં કલ્પના, સર્જનાત્મકતા, નવીનતા વગેરે ક્ષમતાઓ હોય છે.
- સર્જનાત્મક અને મૌલિક સંશોધનકર્તાઓમાં આ પ્રકારની બુદ્ધિ અધિક માત્રામાં હોય છે.

6. માનસિક વયની વ્યાખ્યા આપો ?

- માનસિક વયની વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે છે : “વ્યક્તિ જે પર્યાવરણમાં રહે છે તેના સંબંધમાં તેના માનસિક વિકાસની કક્ષા એટલે તેની માનસિક વય.”

7. બુદ્ધિઆંકનું સૂત્ર ઉદાહરણસહિત સમજાવો ?

- બુદ્ધિઆંકનું સૂત્ર નીચે પ્રમાણે છે : બુદ્ધિઆંક ૈંઊ) = મમાનસિક વય (સ્છ)ઋ/ મશારીરિક વય (ઝછ)ઋ ટ100
- ઉદાહરણ : ધારો કે એક બાળકની પાયાની ઉંમર 8 વર્ષ (96 માસ) છે, પરંતુ આ બાળકની વાસ્તવિક શારીરિક ઉંમર 7 વર્ષ અને 6 માસ (90 માસ) છે અને તેની માનસિક વય 108 માસ છે.
- ૈંઊ = મસ્છઋ ટમઝછઋટ 100 = મ108 માનસિક વયઋ/મ90 શારીરિક વયઋ ટ 100 બુદ્ધિઆંક = 120

8. વેક્સલરની બાળકો માટેની કસોટી વિશે માહિતી આપો ?

- વેક્સલરની બાળકો માટેની કસોટી બે પ્રકારની છે :
- 1 WPPSI કસોટી : WPPSI કસોટી 4થી 6.5 વર્ષનાં બાળકોની સમગ્ર બુદ્ધિ અને કાર્યોના ગુણાંકનનું માપન કરે છે. આ કસોટી બાળકો માટે શાળા પૂર્વેની અને પ્રાથમિક શાળાનાં બાળકોની કક્ષા માટેની બુદ્ધિકસોટી છે.
- 2. WAISC કસોટી : ઉછૈંજીઝ કસોટી 6થી 16 વર્ષનાં બાળકો માટે રચવામાં આવેલી બુદ્ધિ કસોટી છે.

9. ‘K-BIT’ કસોટી નું પૂરું નામ શું છે? આ કસોટીની ઉપયોગિતા જણાવો ?

- ‘K-BIT’ કસોટી’નું પૂરું નામ ’કોફમૅન બ્રિફ ઇન્ટેલિજન્સ ટેસ્ટ’ છે. આ બુદ્ધિકસોટી શૈક્ષણિક માપનના ક્ષેત્રે અને શૈક્ષણિક સિદ્ધિના માપન માટે ખૂબ જ જાણીતી છે.

10. જોસેફ રેનઝુલના મતે પ્રતિભાસંપન્નતા કયા ત્રણ ઘટકોની આંતરક્રિયા પર અવલંબે છે? સમજાવો ?

- જોસેફ રેનઝુલના મતે પ્રતિભાસંપન્નતા આ ત્રણ ઘટકોની આંતરક્રિયા પર અવલંબે છે :
  - ✓ (1) ઉચ્ચ બુદ્ધિ,
  - ✓ (2) ઉચ્ચ સર્જકતા અને
  - ✓ (3) ઉચ્ચ પ્રેરણા.
- પ્રતિભાસંપન્નતામાં બોધાત્મક ઉપરાંત અન્ય અનેક શક્તિઓનું સંયોજન અને સંગઠન થાય છે. આવી વ્યક્તિઓ ઉચ્ચ કોટિનું કર્તુત્વ દર્શાવે છે. તેઓ વિશિષ્ટ શક્તિઓ અને ઉચ્ચ 'સ્વ' ખ્યાલ ધરાવે છે.

11. કોફમેનની બુદ્ધિકસોટીની સમજૂતી આપો ?

- અમેરિકાના મનોવિજ્ઞાનના પ્રોફેસર એલન એસ. કોફમેનનું નામ બુદ્ધિમાપન કસોટી માટે વિશ્વભરમાં જાણીતું છે.
- કોફમેને તૈયાર કરેલી 'કોફમેન એસ. સમેન્ટ બૅટરી ફૉર ચિલ્ડ્રન (KABC) અને અન્ય બુદ્ધિકસોટીઓ શૈક્ષણિક માપનના ક્ષેત્રે ખૂબ જ જાણીતી છે.
- તેમણે તૈયાર કરેલ 'કોફમૅન બ્રિફ ઇન્ટેલિજન્સ ટેસ્ટ (K-BIT) અને તેની દ્વિતીય આવૃત્તિ પણ મહત્ત્વની છે.
- પુખ્તોના બુદ્ધિમાપન માટે 'કોકમૅન એડોલિસન્ટ ઍન્ડ ઍડલ્ટ ઇન્ટેલિજન્સ ટેસ્ટ (KAIT) ખૂબ ઉપયોગી છે. ઈ. સ. 2004 - 2005માં આ કસોટીનું પુનઃસંસ્કરણ પ્રકાશિત થયું છે.
- બુદ્ધિમાપન ઉપરાંત શૈક્ષણિક સિદ્ધિના માપન માટે કોકમૅન દ્વારા બુદ્ધિકસોટીઓની રચના કરવામાં આવે છે.

12. ગાર્ડનરે કયા આઠ પ્રકારની બુદ્ધિ સુચવી છે?

- ગાર્ડનરે આઠ પ્રકારની બુદ્ધિ સુચવી છે :
  - ✓ ભાષાકીય બુદ્ધિ,
  - ✓ તાર્કિક- ગાણિતિક બુદ્ધિ,
  - ✓ અવકાશીય બુદ્ધિ,
  - ✓ દૈહિક - શરીરગતિલકસી બુદ્ધિ,
  - ✓ આંતરવૈયક્તિક બુદ્ધિ,
  - ✓ સાંગીતિક બુદ્ધિ,
  - ✓ વ્યક્તિ અંતર્ગત બુદ્ધિ અને
  - ✓ નૈસર્ગિક બુદ્ધિ.